

ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN SENDİKA KAVRAMINA İLİŞKİN METAFORİK ALGILARI

Gülçin TAŞKIRAN*

Zafer KIRAZ**

ÖZ

Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri (ÇEEİ) disiplini işçi işveren arasındaki ilişkileri düzenlemesi açısından büyük bir öneme sahiptir. Sendikal krizin yoğun olarak tartışıldığı günümüzde, sendikal örgütlenme, sendikacılık, sendikal tarih hakkında kuramsal ve kavramsal olarak en yoğun eğitimin verildiği, hatta bölüm mezunlarının iş alanları içerisinde sendikalarda uzmanlık yapabilmenin yer aldığı ÇEEİ bölümlerindeki öğrencilerin sendika kavramını nasıl metaforlaştırdığı, hem bu tartışmalı dönemi gözlemleyebilmek açısından önemlidir hem de öğrencilerinin sendikalara yönelik aldıkları alan eğitiminin onların bu kavrama yönelik geliştirdikleri metaforları ne şekilde etkilediği hakkında bize önemli veriler sunmaktadır. Bu çalışmada Ankara, Kocaeli ve Tokat illerindeki üniversitelerde son sınıfta öğrenim gören 64 ÇEEİ öğrencisinden “sendika” kavramı ile ilgili metaforlar geliştirmeleri istenmiş ve görüşleri yazılı olarak alınmıştır. Bu görüşlerin anlaşılması için, içerik analizi türlerinden kategorisel analiz kullanılmıştır. Metaforların sınıflandırıldığı alt temalar dikkate alındığında, öğrencilerin ÇEEİ bölümü okuyor olmaları ve mezun olduktan sonra çalışma alanlarından birini sendikalar oluşturuyor olmalarına rağmen, sendikanın toplumsal işlevini daha çok ekonomik ve çıkar sağlama işlevine bağlı olarak açıkladıkları görülmektedir. Buna bağlı olarak bu araştırma kapsamında, ÇEEİ eğitiminin bu eğitimi alanların zihinlerinde ve algılarında olumlu son sınırlı bir etki yaptığını söylemek mümkündür. Kişinin kendi yerel dinamikleri, aile yapısı, geldiği ideolojik yapı ve kültürel sosyal kodların etkisinin aldıkları eğitimden daha etkin ve belirleyici olduğunu söylenebilir

Anahtar Kavramlar: Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, Sendika, Metafor Analizi.

METAPHORIC PERCEPTIONS OF STUDENTS IN LABOR ECONOMICS AND INDUSTRIAL RELATIONS DEPARTMENT ABOUT TRADE UNION

ABSTRACT

The discipline of Labor Economic and Industrial Relations (LEIR) has great importance in the regulation of the relations between the labor and management. In today's environment where there are intensive discussions about unions, LEIR departments provide theoretical and conceptual education about unionization, unionism, and union history, and their graduates have an opportunity to work in unions. Therefore, it is important to reveal how the students studying at this department conceptualize the concept of union through metaphors. Thus, it will be possible both to observe this disputed period and to reveal how the education about unions affect their metaphors about the concept of union. In this study, final year students in the department of LEIR in Ankara, Kocaeli, and Tokat were asked to develop metaphors related to concept of union. Their responses were taken in written forms. Categorical analysis, one of the content analysis types, was used to understand their views. When the themes emerged were examined, it was observed that the participants

* Yrd. Doç. Dr., Gaziosmanpaşa Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü.

** Yrd. Doç. Dr., Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü.

Makalenin Kabul Tarihi: Eylül 2017.

explained the social functions of the unions depending on their economic and profit functions although they were studying in the department of LEIR and had a chance to work in unions after graduation. Within this context, it is possible to express that LEIR education has a positive but limited effect on the minds and perceptions of the participants. It can also be stated that the local dynamics, family structure, ideology, and cultural-sociological codes of the participants were more effective and deterministic than the education given in LEIR.

Keywords: Department of Labour Economics and Industrial Relations, Trade Union, Metaphor Analysis.

GİRİŞ

Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, “Sosyal Siyaset ve İş Hukuku” kürsüleri temel alınarak gerçekleştirilen bir bölümleştirmeye tanıklık ederek (Makal, 2008: 12) zamanla yaygınlaşmış ve günümüzde 30 üniversitede, İktisadi ve İdari Bilimler Fakülteleri, İktisat Fakülteleri ya da Siyasal Bilgiler Fakülteleri bünyesinde yer alır hale gelmiştir.

Kökenleri itibariyle bakıldığında geçmiş yaklaşık üççeyrek yüzyıllık bir zaman dilimine uzanan bu bölüm yaklaşık 29 yıldır mezun vermektedir. Tüm bölümler itibariyle bakıldığında, mezunlar kamu kesiminde ve özel kesimde çeşitli görevler üstlenmiş ve kamu bürokrasisinde yükselmiş durumdadırlar. İlgili bölüm mezunlarının gerek kamu kesiminde, gerekse özel kesimde, eğitimleriyle ilgili iş alanlarında çok az istihdam edilmektedir. Bunlar arasında, sendikalarda çalışanlar ise yok denecek düzeydedir (Makal, 2008: 13). Oysa Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri disiplini işçi işveren arasındaki ilişkileri düzenlemesi açısından büyük bir öneme sahiptir.

Ancak işçi işveren ilişkilerinin düzenlenmesini İnsan Kaynakları temelinde incelenmesine yönelik geliştirilen söylem, bölümün İnsan Kaynakları alanındaki çalışma alanına dikkat çekmektedir. Bu söylem özellikle 1980 sonrası neo-liberal ekonomi politikalarının şekillendirdiği emek piyasasında sendikaların yaşadığı güç kaybı ile de aynı döneme denk düşmektedir. Hatta, 20. Yüzyılın son çeyreğinden itibaren sosyal politika uygulamalarında ortaya çıkan kaçış, neo-liberal politikalarla yöneliş, İnsan Kaynakları Yönetimi, sendikasız çalışma ilişkileri gibi arayışların ÇEEİ bölümünün akademik alanına yönelik önemli etkileri olduğu ve bu etkilerin paradigma değişikliğine yol açıp açmadığı tartışıl-sa da, bu tartışma ve eğilimlerde sosyal politika ihtiyacının geri plan itilmesi, piyasacı bir mantığın ön plana çıkarılması üzerinde düşünmek gerekmektedir. Sağlıklı bir toplumsal yapı için sosyal politikaların kaçınılmaz olduğu gerçeğinden hareket edildiğinde, akademik çalışmaların güncel gelişmelerden çok fazla etkilenmesinin moda kavramları ve eğilimleri ortaya çıkaracağı kaygısı ön plana çıkmaktadır (Yorgun, 2009: 46). İşçi- işveren ilişkilerini toplu iş hukuku bağlamında düzenleyen ve işveren karşısında taraf olabilen işçi sendikaları (ki mevcut neo-liberal politikalar sayesinde sendikalaşma oranı düşüp, toplu iş sözleşmelerinden yararlanan işçi sayıları azalsa da) halen işçiyi işveren karşısında temsil eden bir örgüttür. Günümüzde toplum hayatının iktisadi, sosyal ve siyasal düzenini yakından etkileyen kuruluşlar olarak varlıklarını korumaya devam etmektedirler (Demir, 1999:4).

Ancak, özellikle 1980'lerden sonra emek piyasalarını şekillendiren neo-liberal iktisadi uygulamalar günümüzle kıyaslandığında sendikalaşma oranını olumsuz bir şekilde etkilemiştir. Neo-liberal politikaların esnekleştirdiği işgücü piyasasının işçilerine yönelik örgütlenme stratejileri geliştirememiş olan sendikalar, hızla enformelleşen ve atipik istihdam biçimlerinin arttığı sektörde tipik istihdam biçimlerine uygun yöntemlerle örgütlenmeye çalışmışlardır. Ancak güvenceli ve formel istihdamın istisna haline geldiği bir dönemde çevre işgücünü dışlayan ve içe kapalı bir sendikal anlayışın sendikal hareket için sürdürülebilir bir yönü kalmamıştır (Urhan, 2005: 83).

Sendikaların gücünde ortaya çıkan bu azalmanın nedenleri konusunda uzmanlar tarafından farklı görüşler ortaya atılmıştır. Bu nedenler; işgücünün yapısındaki değişim, işverenlerin sendika karşıtı tutumları, sanayi sektöründeki yapısal değişiklikler, yeni bilgi teknolojileri, hükümet politikalarının etkileri, mal ve hizmet piyasalarının küreselleşmesi ve bütün dünyada uygulanan neo-liberal politikalar; geleneksel sendikaların sınırlı bir işçi kategorisinin ekonomik çıkarlarına hitap etmesi, sendikalara olan güvenin yitirilmesi (Lipset, Katchanovski, 2001: 234; Çelik, 2006: 61; Yücesan, Özdemir, 2009: 55) şeklinde sıralanmaktadır.

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) raporlarına göre de sendika üyeliğindeki düşüşün sebeplerinden biri kadınlar, gençler, yüksek vasıflı teknik ve profesyonel personel, kısa ve kısmi süreli çalışanlar ve istikrarsız istihdama tabi olan yeni işçi gruplarının ortaya çıkmasıdır. Bu işçi grupları, geleneksel yol ve yöntemlerle örgütlenmelerinin zor olduğu çalışanlardan oluşmaktadır (ILO, 1997: 2). Ayrıca sendikaların güç kaybetmesini sağlayan bu dışsal sebeplerin dışında, sendika içinden kaynaklanan sendika yönetimi, sendika içi demokrasinin işleyişi gibi sebepler de mevcuttur (Lordoğlu, 2003: 289- 301). Urhan'a göre ise sendikal dayanışmayı gerileyen faktörler arasında neo-liberal politikalar, istihdam ilişkilerinde belirsizliğin artışı ve güvensizlik, toplumsal güvensizlik ve alternatif dayanışma biçimleri, işverenlerin davranışları, sendikaların yapısı ve özellikleri yer almaktadır (Urhan, 2005: 58-70).

Sendikal krizin çok tartışıldığı şu günlerde literatürde sendikal tutum ve algı konusundaki çalışmalar her geçen gün artmaktadır (Uçkan, Kağnıcıoğlu, 2009; Seçer, 2009; Yılmaz, 2015; Etçi, Kağnıcıoğlu, 2017). Literatürde öğrencilerin sendikal algı ve tutumlarına yönelik yapılan çalışmalar da (Dursun, 2014; Tekin, Tüfekçi, 2015) mevcuttur. Tekin ve Tüfekçi'nin(2015) çalışmasında 253 turizm öğrencisinin sendika algısı incelenmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin sendika algılarının, yeterince olumlu olmadığı ve öğrencilerin sendika algılarının çeşitli demografik özelliklerine göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Dursun'un(2014) çalışmasında ise, eğitim görülen alan ile sendikal tutumlar arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Ancak öğrencilerin sendika kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforlarla ilgili çalışmalar yapılmamış olması bu çalışmanın temel motivasyonlarından biri olmuştur. Çünkü metaforlar, bireylerin gerçek hayattaki davranışlarını etkilemesi ve özünde bireylerin his, idrak, kavrayış ve düşüncelerinin anlaşılmasında kullanılabilir olması (Collins, Green, 1990) nede-

niyle oldukça önemlidir. Bu sebeple de bu çalışmada bir metafor analizi tercih edilmiştir.

Son yıllarda kavramlara yönelik geliştirilen metaforlara yönelik araştırmaların sayısı her geçen gün artmaktadır. “öğretmenlik mesleği” (Ocak, Gündüz, 2006), “Öğretmen ve Öğrenci” (Çırak, 2014; Taşdemir, 2014; Ekiz, Koçyiğit, 2012; Aydın, Pehlivan, 2010; Cerit, 2008; Saban, 2009), “öğretim ve öğrenme” (Saban vd., 2006), “okul ve sınıf” (Doğan, 2014; Uzun, Paliç, 2013; Nalçacı, Bektaş, 2012; Örüçü, 2012; Balcı, 1999), “kadın ve erkek” (Aslan, 2015), “kariyer” (Korkut, Keskin, 2016), “müzik” (Babacan, 2014), “esnek çalışma” (Taşkıran, Kiraz, 2016) gibi, farklı meslek gruplarından bireylerin ya da metaforik algılarına yönelik yapılan çalışmalar, literatürde yer almaktadır.

Bu çalışmada özellikle ÇEEİ öğrencilerinin seçilmesinin nedeni ise, sendikal krizin yoğun olarak tartışıldığı günümüzde, sendikal örgütlenme, sendikacılık, sendikal tarih hakkında kuramsal ve kavramsal olarak en yoğun eğitimin verildiği, hatta bölüm mezunlarının iş alanları içerisinde sendikalarda uzmanlık yapabilmenin yer almasıdır. ÇEEİ bölümlerindeki öğrencilerin sendika kavramını nasıl metaforlaştırdığı, hem bu tartışmalı dönemi gözlemleyebilmek için, hem de sendikalara yönelik aldıkları alan eğitiminin öğrencilerin bu kavrama yönelik geliştirdikleri metaforları olumlu/olumsuz, güçlü/zayıf... ne şekilde etkilediğini görebilmek için önemli veriler sunacağı düşünülmektedir.

I. ALAN ARAŞTIRMASI

Bu araştırma; sendika kavramının ÇEEİ öğrencilerinin zihninde yarattığı imgelerden (metaforlardan) yola çıkarak, onların görüşlerini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

A. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışmada ÇEEİ son sınıf öğrencilerinin yazılı olarak görüşleri alınarak sendika kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforlar belirlenmiş ve kategorisel olarak analiz edilmiştir. Kategorisel analiz; içerik analizi türlerinden biri olup, genel olarak belirli bir görüşün önce birimlere bölünmesi ve ardından bu birimlerin önceden saptanmış ölçütlere göre kategoriler hâlinde gruplandırılmasıdır (Tavşancıl, Aslan, 2001: 90). İçerik analizi, toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde düzenlenmesi ve buna göre veriyi açıklayan temanın saptanmasıdır (Yıldırım, Şimşek, 2008: 227). Elde edilen verilerle, katılımcıların geliştirdikleri metaforların kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması aşamaları izlenerek analizler yapılmıştır (Yıldırım, Şimşek, 2008: 228).

B. ÖRNEKLEM

Bu araştırma, 2016- 2017 öğretim yılında; Kocaeli, Tokat ve Ankara'daki üniversitelerde ÇEEİ Bölümünde eğitim gören 68 öğrencin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Bu illerin seçilmesinin nedeni, araştırmacının bu illerdeki görüşmecilere daha hızlı ve kolay ulaşmış olmasıdır. Katılımcıların 10'u erkek 14'ü kadın olmak üzere 24'ü Tokat'ta; 9'u erkek 12'si kadın olmak üzere 21'i Ankara'da; 10'u erkek 13'ü kadın olmak üzere 23'ü Kocaeli'deki üniversitelerin ÇEEİ Bö-

lümlelerinde eğitim görmektedir. Bu çalışmada ÇEEİ Bölümü öğrencilerinin seçilmesinin nedeni, Sosyal Bilim alanında sendikalara yönelik eğitim veren, ders programlarında sendikaların tarihi, sendikacılık, toplu iş hukuku gibi derslerin yer aldığı, mezuniyette sendikada uzmanlık yapabilecek olan Çalışma Ekonomisti adaylarının sendika kavramına ilişkin görüşlerinin önemli olmasından kaynaklanmaktadır.

C. VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırmaya katılan öğrencilerin sendika kavramına ilişkin sahip oldukları algılarını ortaya çıkarmak amacıyla 68 öğrencinin her birinden “sendika... gibidir; çünkü...”cümlesini tamamlaması istenmiştir. Bu amaçla öğrencilere, sayfanın en üstünde bu ibarenin yazılı olduğu boş bir kağıt verilmiş ve onlardan bu ifadeyi kullanarak ve sadece tek bir metafor üzerinde yoğunlaşarak düşüncelerini yaklaşık yirmi (20) dakika içinde yazılı olarak ifade etmeleri sağlanmıştır. Bu çalışma kapsamında toplam 102 öğrenciye form verilmiş ancak 74’ü geri dönüş yapmıştır. Ancak katılımcıların 6’sı veri toplama aracına metafor belirtmediği için, bu formlar araştırmaya dahil edilmemiştir. Dolayısıyla içerik analizleri geçerli metafor üretilen 64 form üzerinden yapılmıştır.

Metaforun bir araştırma aracı olarak kullanıldığı çalışmalarda “gibi” kavramı genellikle “metaforun konusu” ile “metaforun kaynağı” arasındaki bağı daha açık bir şekilde çağrıştırmak için kullanılır (Saban, 2008). Bu çalışmada “çünkü” kavramına da yer verilerek katılımcıların kendi metaforları için bir “gerekleme” sunmaları da istenmiştir. Öğrencilerin kendi el yazılarıyla kaleme aldıkları bu kompozisyonlar, birer “belge” ve “doküman” olarak bu araştırmanın temel veri kaynağını oluşturmuştur.

D. VERİLERİN ANALİZİ

Araştırmada elde edilen verilerin çözümlenmesinde, içerik analizi kullanılmıştır. Formdaki açık uçlu soruya verilen yanıtlar, içerik analizlerini yapmak üzere gözden geçirilerek metafor belirtilmeyen formlar ayıklanmıştır. Bu aşamada 7 form dikkate alınmamış ve içerik analizleri geçerli metafor üretilen 64 form üzerinden yapılmıştır. Daha sonra öğrenciler tarafından esnek çalışma için geliştirilen metaforlar ve açıklamaları bilgisayar ortamında yazılarak ham veri metinleri oluşturulmuştur. Daha sonra bu metinler değerlendirilmiş ve benzer özellikler taşıyan metaforlar bir araya toplanarak temalar oluşturulmuştur. Araştırmanın geçerliğini sağlamak amacıyla edilen bulgular, herhangi bir yoruma yer vermeden ayrı başlıklar halinde, sık sık doğrudan alıntılara yer verilerek sunulmuş, bir sonraki aşama olan tartışma bölümünde bütünsel olarak ele alınıp tartışılmıştır. Doğrudan alıntılar yapılırken öğrencilerKKÖ1(Kocaeli Kadın Öğrenci 1), KEÖ1 (Kocaeli Erkek Öğrenci 1)... TEÖ11(Tokat Erkek Öğrenci 11), TKÖ1 (Tokat Kadın Öğrenci 1)... AEÖ5 (Ankara Erkek Öğrenci 5), AKÖ21(Ankara Kadın Öğrenci 10) şeklinde kodlanmıştır. Araştırma sonuçlarında ortaya konulan bulgularla görüşmelerden birebir alıntılar yapılarak ilişkilendirilmiştir.

E. KATEGORİ GELİŞTİRME AŞAMASI

Bu aşamada, öğrencilerin sendika kavramı için geliştirmiş oldukları metaforlar oluşturulan “metafor listesi” dikkate alınarak, katılımcılar tarafından üreti-

len her metafor sendika kavramına ilişkin sahip olduğu bakış açısına göre belli bir tema ile ilişkilendirilerek, toplam X farklı kavramsal kategori oluşturulmuştur.

Örneğin; “tıbbi destek” kategorisi altında yer alan metaforların hepsi, temelde sendikanın işçileri işverenden ya da dış etkenlerden gelebilecek tehlikelere karşı koruyan bir araç olduğunu vurgulamaktadır. Örneğin, «*Sendika ilaç gibidir; çünkü işçinin zor zamanlarında en temel haklarını edinmesinde, destek olan, bir anlamda iyileştirici bir etkiye sahiptir.*» veya «*Sendika antibiyotiğe benzer; çünkü işveren karşısında koşulları kötüleşen işçinin tehlikelerden kurtulması için antibiyotik gibi iyileştirici bir etkiye sahip sendikaya ihtiyacı vardır. Sendika işçinin kurtarıcısıdır. Emek piyasasında işveren karşısında güç dengesi kurmasını sağlar.*»

F. GEÇERLİK VE GÜVENİRLİĞİ SAĞLAMA AŞAMASI

Geçerlik ve güvenilirlik, araştırma sonuçlarının inandırıcılığını sağlamak için kullanılan en önemli iki ölçüttür (Yıldırım, Şimşek, 2008). Araştırmanın geçerliliğini sağlamada iki önemli süreç gerçekleştirilmiştir. Veri analiz süreci detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Bulguların işlenmesinde ve yorumlanmasında öğrencilerin kendi belirttikleri metafor imgeleri, temel veri kaynağı olarak kullanılmıştır. Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak için, araştırmada ulaşılan sekiz kavramsal kategori altında verilen metaforların, söz konusu bir kavramsal kategoriye temsil edip etmediğini teyit etmek amacıyla uzman görüşüne başvurulmuştur. Bu amaç doğrultusunda İİBF ÇEEİ bölümlerinde görev yapan bir öğretim üyesine iki liste verilmiştir: Bunlar; 40 adet metaforun dizili olduğu bir liste ve sekiz kavramsal kategorinin adlarını ve özelliklerini içeren bir listedir. Uzmardan bu iki listeyi kullanarak birinci listedeki örnek metaforları, ikinci listedeki sekiz kavramsal kategoriyle (hiçbir metaforu dışarıda bırakmayacak şekilde) eşleştirmesi istenmiştir.

Daha sonra, uzmanın yaptığı eşleştirmeler araştırmacının kendi kategorileriyle karşılaştırılmıştır. Karşılaştırmalarda görüş birliği ve görüş ayrılığı sayıları tespit edilerek araştırmanın güvenilirliği, Miles ve Huberman’ın (1994; 64) formülü (Güvenirlik = görüş birliği / görüş birliği + görüş ayrılığı) kullanılarak hesaplanmıştır. Nitel çalışmalarda, uzman ve araştırmacı değerlendirmeleri arasındaki uyumun %90 ve üzeri olduğu durumlarda arzu edilen düzeyde bir güvenilirlik sağlanmış olmaktadır (Saban vd., 2009: 288). Bu araştırmaya özgü olarak gerçekleştirilen güvenilirlik çalışmasında % 91 oranında bir uzlaşma (güvenirlik) sağlanmıştır. Güvenirlik çalışması kapsamında görüşüne başvurulmuş uzman, 4 metaforu (dolma kalem, antibiyotik, can yeleği, destek aracı) araştırmacının yaptığına göre farklı bir kategoriye yerleştirerek ilişkilendirmiştir. Bu durumda, “Güvenirlik = görüş birliği / görüş birliği + görüş ayrılığı” formülü dikkate alınarak; Güvenirlik = $40 / (40+4) = 0.9091$ olarak hesaplanmıştır. Bu sonuç, araştırmada istenilen güvenilirlik düzeyine ulaşıldığını göstermektedir.

II. BULGULAR

Bu bölümde, araştırmaya katılan öğrencilerin sendika kavramı hakkında geliştirdikleri metaforlarla ilgili olarak elde edilen bulgular, tablolar halinde sunulmuş ve alt başlıklar halinde analiz edilerek yorumlanmıştır.

A. DEMOGRAFİK BULGULAR

Bu çalışma kapsamında görüşme formu dolduran katılımcıların demografik bilgileri, Tablo 1’de görülmektedir.

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

İl	Cinsiyet				Toplam	%
	Kadın	%	Erkek	%		
Ankara	12	30,8	9	36,0	21	32,8
Kocaeli	13	33,3	6	24,0	19	29,7
Tokat	14	35,9	10	40,0	24	37,5
Toplam	39	100	25	100	64	100

Tablo 1’de görüldüğü üzere, 64 katılımcının yüzde 60’ı (39’u kişi) kadın, yüzde 40’ı (25 kişi) erkektir. Katılımcıların yüzde 32’si Ankara, yüzde 29’u Kocaeli ve yüzde 37’si Tokat’ta ÇEEİ bölümlerinde öğrencidirler. Ankara’daki katılımcıların 12’si kadın, 9’u erkek ve görüşmeciler 21 ile 25 yaş aralığındadır. Kocaeli’ndeki katılımcıların 13’ü kadın, 6’sı erkek ve katılımcılar 21 ile 25 yaş aralığındadır. Tokat’taki katılımcıların 14’ü kadın, 10’u erkek ve katılımcılar 21 ile 24 yaş aralığındadır. Katılımcıların 12’si 21 yaşında, 21’i 22 yaşında, 23’ü 23 yaşında, altısı 24 yaşında ve ikisi 25 yaşındadır. Katılımcıların tamamı dördüncü sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır.

Tablo 2: Katılımcıların Ailelerinin Aylık Gelir Düzeylerine Göre Dağılımı

Gelir Düzeyi	f	%
Asgari Ücret Altı	3	4,69
Asgari Ücret	3	4,69
1405 TL-2000TL	23	35,94
2001TL-3000TL	20	31,25
3001TL ve üzeri	15	23,43
TOPLAM	64	100

Tablo 2’ye göre katılımcıların ailelerinin aylık gelir düzeylerine göre dağılımına baktığımızda, 23 katılımcının ailesinin aylık geliri 1405 TL ile 2000 TL arasında olduğu, 20 katılımcının ailesinin aylık gelirinin 2001TL-3000 TL arasında olduğu, 15 katılımcının ailesinin aylık gelirinin 3001 TL ve üzerinde olduğu, 3 katılımcının ailesinin aylık gelirinin asgari ücret düzeyinde olduğu ve 3 katılımcının ailesinin aylık gelirinin ise asgari ücretin altında olduğu görülmektedir. TÜRK-İŞ Konfederasyonu’nun Mayıs 2017 Açlık ve Yoksulluk Sınırı Araştırmasında dört kişilik ailenin açlık sınırı 1.529 TL, yoksulluk sınırı 4.979 TL olarak belirlenmiştir. Katılımcıların büyük bir kısmının yoksulluk sınırı altında yaşadığını söylemek mümkündür. Dolayısıyla söz konusu bölümü okuyan katılımcıların büyük bir kısmının yoksul olduğu söylenebilir.

Tablo 3: Katılımcıların Ailelerinde Sendikalı Olup Olmadığına Dair Bilgiler

Ailede Sendikalı	f	%
Var	19	29,69
Yok	45	70,31
Toplam	64	100

Tablo 3'e göre katılımcıların 45'nin ailesinde hiç sendikalı birey bulunmamakta, sadece 19 katılımcının ailesinde herhangi bir sendikaya üye birey bulunmakta olduğu görülmektedir.

Tablo 4: Katılımcıların Ailelerinde Aileye Bakmakla Yükümlü Olan Ebeveynlerinin Mesleklerine Göre Dağılımı

Meslekler	f	%
İşçi	18	28,13
Memur	12	18,75
Öğretmen	3	4,69
Bankacı	1	1,56
Esnaf	10	15,63
Avukat	1	1,56
Çiftçi	6	9,38
Aşçı	1	1,56
Serbest Meslek	2	3,12
Özel Güvenlik Görevlisi	2	3,12
Emekli	8	12,50
Toplam	64	100

Tablo 4'e göre katılımcıların ailelerinde aileye bakmakla yükümlü olan ebeveynlerinin mesleklerine baktığımızda 18'inin işçi, 12'sinin memur, 10'unun esnaf, 6'sının çiftçi, 3'ünün öğretmen, 2'sinin serbest meslek, 2'sinin özel güvenlik görevlisi, birer tanesinin de bankacı, avukat, aşçı ve 8'inin ise emekli olduğu görülmektedir.

Tablo 5: Katılımcıların "Sendika" Kavramına İlişkin Geliştirdikleri Geçerli

Geliştirilen Metaforlar	f	Geliştirilen Metaforlar	f
Su	8	Güneş	2
Elma	1	Kalem	1
Güvence	5	Güneş koruyucusu	1
Kaplan	1	İlaç	4
Arı	1	Ceket	1
Merdiven	3	Dolma Kalem	1
Para	2	Cankurtaran	3
Aslan	2	Ay	1
Kahve	1	Dinamo	1
Can yeleği	1	Gazı bitmiş çakmak	1
Ekmek	1	Bumerang	1
Kışlık konserve	1	Kitap	1
Antibiyotik	1	Ağaç	1
Gübre	1	Halk otobüsü	1
Güvence aracı	3	İçi boş tencere	1
Destek aracı	1	Kardeşlik	1
Koltuk değneği	2	Şeker	1
Tadı bozuk çekirdek	1	Arıkovanı	1
Yük kamyonu	1	Acil servis	1
Sarı sendika	1	İslam'ın birleştirici özelliği	1
Toplam		64	

Tablo 5'te görüldüğü gibi 64 katılımcı sendika ile ilgili toplamda 40 tane metafor geliştirmiştir. Her bir metafor alt kategoriler altında toplanmıştır. Tablo 6'da görüldüğü gibi nesne, duygu, içecek, doğa, yiyecek, tıbbi destek, kişi ve dini sembol olmak üzere toplam 8 alt kategori altında toplanmıştır.

Tablo 6: Sendika Kavramına Yönelik Üretilen Metaforlara Ait Kategoriler

Alt Kategoriler	f	Metaforlar
Nesne	23	Merdiven (3), Para (2), Koltuk Değneği (2), Can yeleği (1), Gübre (1), Yük kamyonu (1), Kalem (1), Güneş koruyucu (1), Ceket (1), Dolma kalem (1), Dinamo (1), Gazı bitmiş çakmak (1), Bumerang (1), Kitap (1), Halk otobüsü (1), İçi boş tencere (1), Arıkovanı (1), Acil servis (1), Sarı sendika (1)
Duygu	10	Güvence (5), Güvence aracı (3), Kardeşlik (1), Destek aracı (1)
İçecek	9	Su (8), Kahve (1),
Doğa	8	Aslan (2), Güneş (2), Kaplan (1), Arı (1), Ay (1), Ağaç (1),
Yiyecek	5	Elma (1), Ekmek (1), Kışlık konserve (1), Tadı bozuk çekirdek (1), Şeker (1),
Tıbbi Destek	5	İlaç (4), Antibiyotik (1)
Kişi	3	Cankurtaran (3),
Dini Sembol	1	İslamın birleştirici özelliği (1)

Tablo 6'ya göre sendika kavramına ilişkin oluşturulan metaforlar kategorileştirildiğinde en çok nesneye yönelik metaforların oluşturulduğu görülmektedir. 23 katılımcı "nesne" kategorisine yönelik metafor oluştururken, 10 katılımcı "duygu", 9 katılımcı "içecek", 8 katılımcı "doğa", 5 katılımcı "yiyecek", 5 katılımcı "tıbbi destek", 3 katılımcı "kişi" ve 1 katılımcı "dini sembol" kategorisine ilişkin metafor üretmiştir. Sendika kavramı ile ilgili oluşturulan metaforlardan en fazla tekrarlanan 8 frekans değeri ile "su" metaforudur. Bunu güvence (f=5) metaforu, ilaç (f=4) metaforu ve 3 frekans değeri ile merdiven-cankurtaran-güvence aracı metaforları takip etmektedir. "Aslan, güneş, para, koltuk değneği" metaforları 2 frekans değerine, "kahve, elma, ekmek, kışlık konserve, tadı bozuk çekirdek, şeker, kaplan, arı, ay, ağaç, can yeleği, gübre, yük kamyonu, kalem, güneş koruyucu, ceket, dolma kalem, dinamo, gazı bitmiş çakmak, bumerang, kitap, halk otobüsü, içi boş tencere, arıkovanı, acil servis, sarı sendika, kardeşlik, destek aracı, islamın birleştirici özelliği, antibiyotik" metaforları ise 1 frekans değerine sahiptir.

Nesne kategorisinde üç frekans değeri ile en fazla tekrar eden metafor "merdiven" metaforudur. Bu kategoride yer alan metaforlar arasında dikkat çekenler;

AE4: Sendika merdiven gibidir; Çünkü her çıkışın bir inişi vardır merdivende. Sendikada da üyelikle haklarınız eğer TİS varsa artar ama bu sefer de üye oldunuz diye ya işten atarlar ya da fişlerler. Olsa da dert olmasa da dert.

AK9; Sendika para gibidir. Çünkü para gibi varlığı bir dert yokluğu yara. Sendikalı olsanız eğer hükümete yakın sendikada değilseniz hemen anarşist diye yapıştıracaklar, olmasanız ezildikçe ezilip se-siniz çıkmayacak. Her türlüşü yine işçiye zarar.

KK1; Sendika **koltuk değneği** gibidir; Çünkü yürüyemeyen insan için koltuk değneği çok gereklidir. İşçi de çalışma hayatında destek olmadan çalışamaz. Sendika bu anlamda onun koltuk değneğidir.

KK5; Sendika **güneş koruyucusu** gibidir; Çünkü güneşin zararlı ışınlarından korunmak için hatta kanser olmamak için güneş koruyucusu sürmek gerekir. İşçi de işverenden korunmak için iş kazası riskine karşı önlem aldirmek için insanca bir ücretle çalışmaya ihtiyaç duyduğu için sendika gereklidir.

TE2; Sendika **dinamo** gibidir. Çünkü işlevini başarılı bir şekilde yerine getirirse onunla birlikte diğer parçalar da görevini başarılı ve sağlıklı bir şekilde görür.

On katılımcı duygu kavramı ile ilgili metafor oluşturmuştur. Duygu kategorisinde 5 frekans değerine sahip “güvence” metaforunun en çok tekrar eden metafor olduğu görülmektedir. “güvence aracı” üç, “kardeşlik” bir, “destek aracı” bir frekans değeri ile güvence metaforundan sonra tekrar eden metaforlardır. Duygu kategorisinde bulunan metaforları geliştiren katılımcıların gerekçeleri incelendiğinde;

AE2; Sendika **güvence** gibidir. Çünkü işçi tek başına taraf değildir pazarlık masasında. Hukuksal olarak işçinin taraf olmaması zaten sendikayı endüstri ilişkilerinde zorunlu kılar.

TK6; Sendika **kardeşlik** gibidir. Çünkü işçiler arasında bütünleştirici bir etkisi vardır. Onları yakınlaştırır. Dertleri zaten ortaktır. TİS’lerle hak kazanımı sağlar. Yalnızken işçi hiçbir şeydir işverenin gözünde. Ama sendikası ile kocaman bir ailedir.

KE2; Sendika **destek aracı** gibidir. Çünkü işçi sendikanın desteğini almadan kendi başına hiçbir şey yapamaz.

İçecek kategorisinde sekiz frekans değeri ile en fazla tekrar eden metafor “su” metaforudur. Bu kategoride yer alan metaforlar arasında dikkat çekenler;

AK1; Sendika **su** gibidir; Çünkü su yaşamsal bir ihtiyaç. Olmazsa yaşayamayız. Sendika da işçi için emekçi için işyerinde insan gibi çalışması için bir ihtiyaçtır. Bazı sendikalar patronla yandaş olsa da böyle olmayan sendikalar ne pahasına olursa olsun işçiyi korur.

AK12; Sendika **kahve** gibidir; Çünkü kahve nasıl içildiğinde insanı sakinleştirip iyi geliyorsa ve kahveyi içen nasıl aklını toplayıp yaptığı işe daha iyi odaklanabiliyorsa, sendika da işçiye iyi gelen bir kurumdur ve işçinin haklarına odaklanmasını sağlar” şeklinde ifadelerdir.

Metaforlara göre oluşturulan kategorilerden bir diğeri ise sekiz katılımcının metaforlarına göre belirlenen “doğa” kategorisidir. Bu kategoride en fazla tekrar eden metaforun “aslan ve güneş (f=2)” olduğu görülmektedir. “Kaplan, arı, ay, ağaç” metaforları ise birer kez tekrarlanmıştır. Doğa kategorisinde bulunan metaforları geliştiren bazı katılımcıların gerekçeleri incelendiğinde;

AK11; Sendika **aslan** gibidir çünkü aslan nasıl ormanın koruyucusu ise sendika da işçinin koruyucusudur.»

KE5; Sendika **güneş** gibidir. Çünkü sendikalı olunca haklarınız artıyor. Ama sendikalı olmanız çok belirgin bir şeyse sırf bu yüzden işten atılabiliyorsunuz. Yani sendikalı olmanın da fazlası zarar..

K4; Sendika **ağaç** gibidir. Çünkü **ağaç** altındaki nesneleri insanları korur, gölgelik olur. Sendika da kolları altındaki işleri korur kollar” şeklinde ifadelerdir.

Katılımcıların oluşturduğu beş metafor “yiyecek” kategorisini oluşturmaktadır. Bu kategoride bütün metaforlar birer kez tekrar etmektedir. Yiyecek kategorisi içinde katılımcıların oluşturdukları metaforlardan dikkat çeken gerekçeler arasında;

AE6; Sendika **ekmek** gibidir. Çünkü ekmek gibi yaşamsal bir öneme sahiptir işçi için.

KK2; Sendika **tadı bozuk çekirdek** gibidir. Çünkü tadı bozuk çekirdeğe benzer. Çünkü, çekirdeği hevesle yemek istersiniz ama çitlendiğinizde acı bir tane denk gelir yediğinize yiyeceğinize pişman olursunuz. Sendika da iyi bir şeymiş gibi anlatılır ama aslında işçiyi siyasi mecralara çekmek için uğraşır. Aslında sendika olmalı ama amacı dışına da çıkmamalı.

TK7; Sendika **şeker** gibidir. Çünkü şekere ihtiyaç duyarız ancak doğru oranda alırsak fayda sağlar. Fazlası birçok hastalığa neden olur. Sendika da işçi haklarını koruduğu sürece fayda sağlar ancak başka ideolojik nedenlerle hareket ederse işçiye zarar verir” şeklinde ifadelerdir.

Katılımcıların oluşturduğu beş metafor ise “tıbbi destek” kategorisini oluşturmaktadır. Bu kategoride en fazla tekrar eden metaforun “ilaç (f=4)” olduğu görülmektedir. “Antibiyotik” metaforu ise birer kez tekrarlanmıştır. Tıbbi destek kategorisinde bulunan metaforları geliştiren katılımcıların gerekçeleri incelendiğinde;

KK6; Sendika **ilaç** gibidir. Çünkü ilaç gereklidir hasta olunca ama ilacın da bir zararı vardır vücuda. Böbreklere ve karaciğere. Sendika hakları iyileştireyim derken işvereni iflasa da sürükleyebilir. İşveren olmasa kim istihdam edecek. Tamam sendika olsun ama gerektiği kadar korusun işçiyi.

AE8; Sendika **antibiyotik** gibidir. Çünkü antibiyotik hastayken gereklidir ama sürekli kullanırsanız da zararı vardır. Sendika da işlevi doğrultusunda olmalı ama amacının dışına taşmamalıdır” şeklinde ifadelerdir.

Metaforlara göre oluşturulan kategorilerden bir diğeri ise üç katılımcının metaforlarına göre belirlenen “kişi” kategorisidir. Bu kategoride üç katılımcı da “cankurtaran (f=3)” metaforu kullandığı görülmektedir. Kişi kategorisinde bulunan metaforları geliştiren katılımcıların gerekçeleri incelendiğinde;

KK9; Sendika **cankurtaran** gibidir. Çünkü yüzme bilmeyenler için cankurtaran hayati bir öneme sahiptir. İşçi için de sendika öyledir.

metal işçisi sendikaliyken toplu sözleşme yapılırken primi sosyal yardımı oluyor. Metal sektöründe çok güçlü sendikalar. Ama sendikanın güçlü olmadığı sektörlerde işçiler eziliyor.

*KK10; Sendika **cankurtaran** gibidir. Çünkü sendika tarihsel süreçte hep işçileri korumuştur. Ben de bu bölüme gelene kadar sendikayı çok olumlu olarak algılamazdım ama babamın marketinde bile uzun süre çalıştıklarını görünce asgari ücret alıp o kadar süre ayakta olduklarını görünce üzülüyorum. Belki bu bölümü okumasaydım sendikanın olumlu bir şey olduğunu düşünmezdim.*

Katılımcıların birinin oluşturduğu metafor ise “dini sembol” kategorisini oluşturmaktadır. Bu kategoride “islamın birleştirici özelliği” metafor olarak kullanılmıştır.

TE7; Sendika islamın birleştirici özelliğine benzer; Çünkü İslam dini bütünleştirici ve birleştirici bir dindir. Tüm Müslümanları bir arada tutmak temel gayelerindendir. Sendika da işçileri bir arada tutarak onların haklarını savunur. Onlara destek vererek bir arada olmalarını sağlar”

İslamın birleştirici özelliği metaforu ile sendikaların işçileri bir arada tutan güçlü yönüne vurgu yapılmıştır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Sendika üyeliği, günümüzde işçilerin toplu iş sözleşmeleri yoluyla hak kazanımı sağlamasının yanı sıra, ana akım sendikalara üyelik terfi ve işyerinde istihdam güvencesi konusunda bir kolaylık sağlarken; muhalif/ ana akım karşıtı sendikalara üyelik, dönem dönem işten atılmasında, herhangi bir parti ile ilişkilendirilmesinde, sendikal etkinlikleri çerçevesinde hapse atılmasında da etkili olabilmektedir. Türkiye’de son dönemlerde yapılan araştırmalarda sendikalara yönelik bir güven sorunu olduğu ortaya çıkmaktadır (Urhan, Selamoğlu, 2008). Ancak sendikaların halen toplumsal ve ekonomik alanda söz sahibi bir kurum olduğu düşünüldüğünde, yaşanan sendikal güven sorununun dönemin iktisadi anlayışından kaynaklı olduğu yorumu yapılabilir.

Bu çalışmada katılımcıların tamamı sendikanın gerekliliğine vurgu yapmaktadırlar. Aynı zamanda sendikanın koruyucu özelliğine önemli bir şekilde vurgu yapılmıştır. Sendika kavramının algılanışı konusunda iller, cinsiyet ve yaş durumları birbirine benzerlik göstermektedir. Ancak yapılan bazı araştırmalarda cinsiyet konusunda farklılıklar gözlenip, kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre sendikalara daha olumlu anlam yüklediğini tespit edilmiştir (Chang, 2003; Dasgupta, 2002, Dursun, 2014, Seçer, 2009) . Ancak genel itibarıyla sendika kavramının olumlu metaforlarla açıklanması, bu konuda farklı bölüm öğrencileriyle yapılmış sendikal tutum çalışmalarıyla kıyaslandığında (Tekin, Tüfekçi, 2015; Pesek, 2006) alınan alan eğitiminin sendika kavramını ÇEEİ öğrencilerinin zihninde olumlu bir yere koyduğunu göstermektedir.

Tekin ve Tüfekçi’nin (2015), turizm öğrencilerinin sendikal algısına yönelik yaptığı araştırmada öğrencilerin sendika algılarının, yeterince olumlu olmadığı sonucuna varılmıştır. Yine işletme bölümü öğrencilerinin sendikal tutumla-

rının eğitim ve iletişim bölümü öğrencilerine göre daha fazla olumsuz tutuma sahip olduklarına dair veriler sunan araştırmalar da bulunmaktadır (Pesek vd. (2006). Bu açıdan bakıldığında alan eğitiminin öğrencilerin olumlu metafor geliştirmesinde etkili olduğu söylenebilir. Ancak bu çalışmada metaforlara yüklenen anlamlarda, sendikanın yalnızca sosyal hakları ve ücreti arttırıcı etkisi açısından olumlu anlam yüklemeye çalıştıkları görülmektedir. Dursun'un üniversite öğrencilerinin sendikal tutumları üzerine yaptığı araştırmada dikkat çeken bulgulardan biri ÇEEİ bölümü öğrencilerinin, diğer İİBF öğrencilerine göre daha olumlu sendikal tutum geliştirdikleri yönündedir. Bu sebeple Dursun, sendikalara yönelik kaynaklara erişimin sendikalara yönelik tutumu olumlu yönde etkilediği sonucuna varmıştır. Ancak bu çalışmada ÇEEİ öğrencilerinin sendikaya olumlu anlam yükleseler de, aldıkları alan eğitiminin, sendikanın daha geniş ve toplumsal görevlerini de içerecek şekilde, bir baskı unsuru olma etkisi ve sosyal yaşama yön verme gücü dışında tutularak açıklanmıştır. Sendikaların grev ve toplumsal eylemlere katılmasını, yürüyüş ve basın açıklamaları düzenlemeleri olumsuz, siyasi ve sendikanın amacını aşan unsurlar olarak açıklanmıştır.

Katılımcıların azımsanmayacak kadarı ise sendikaların sadece işçilerin özlük ve ücretlerine dair bir mücadele yapması gerektiğini, diğer ülke ve dünya sorunlarına dair bir söylem ve eylemlerinin olmaması gerektiğini yani politik söylemlerden ve eylemlerden uzak durması gerektiğini söylemişlerdir. Öğrencilerin ÇEEİ bölümü okuyor olmaları ve mezun olduktan sonra çalışma alanlarını sendikalar oluşturuyor olmalarına rağmen sendikanın toplumsal işlevini, bir baskı aracı olması gerçeğini dışarıda tutarak sendikanın gerekliliğini daha çok ekonomik ve çıkar sağlama işlevine bağlı olarak açıkladıkları görülmektedir.

Ancak ailesinde sendika üyesi olan ÇEEİ öğrencilerinin sendikaların işlevini daha kapsamlı algıladıkları ve yalnızca ücret sendikacılığı değil, toplumsal yaşama yön verebilecek örgütler olarak çalışma hayatında var olması gerektiğini açıkladıkları görülmektedir. Bu durum sendikal tutum konusunda ailesinde sendika üyesi olan görüşmecinin tutumunun olumlu yönde geliştiğine dair sonuca varan çalışmalarla örtüşür niteliktedir (Barling vd., 1991; Dekker vd., 1988; Dursun, 2014; Jackstadt, Brennan, 1983; Kelloway, Watts, 1994; Kelloway, Newton, 1996; Tessema vd., 2013).

Eğitimin insanı geliştirdiğini ve “hayata, olgulara ve olaylara kendisinden daha az eğitim almış olandan farklılaştırıyor” varsayımından hareket edersek, işçi işveren ilişkisini konu alan ve çalışma alanı sendika olan bir bölümün öğrencilerinin, bu eğitimi almamış ya da kendilerinden daha az eğitim almış kişilerden daha nitelikli bir sendikal algı oluşmasını beklememiz gerekmektedir. Ancak söz konusu eğitimi almamış her hangi bir bireye sorduğumuzda da benzer yanıtlar alacağımızı düşünürsek, günümüz ÇEEİ eğitiminin bu eğitimi alanların zihinlerinde ve algılarında olumlu ancak sınırlı bir etki yaptığını söylemek mümkündür. Kişinin kendi yerel dinamikleri, aile yapısı, geldiği ideolojik yapı ve kültürel sosyal kodların etkisinin aldıkları eğitimden daha etkin ve belirleyici olduğunu söylenebilir.

KAYNAKÇA

- ASLAN, Gülay; (2015), “Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Algılarına İlişkin Metaforik Bir Çözümleme”, **Eğitim ve Bilim Dergisi**, 40(181), ss. 363-384.
- ATEŞ, Murat ve Akif KARATEPE; (2013), “Üniversite Öğrencilerinin “Çevre” Kavramına İlişkin Algılarının Metaforlar Yardımıyla Analizi”, **International Journal of Social Science**, 6(2), ss. 1327-1348.
- AYDIN, İ. Seçkin ve Ahmet PEHLİVAN; (2010), “Türkçe Öğretmeni Adaylarının “Öğretmen” ve “Öğrenci” Kavramlarına İlişkin Kullandıkları Metaforlar”, **Turkish Studies International Periodical Forthe Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, 5(3), ss. 818-842.
- BALCI, Ayşe; (1999), *Metaphorical Images Of School: School Perceptions Of Students, Teachers And Parents From Four Selected Schools* (in Ankara), Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BABACAN, Ezgi; (2016), “AGSL Öğrencilerinin Müzik Kavramına İlişkin Algıları: Metafor Analizi”, **Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi**, 3(1), ss. 124-132.
- BARLING, Julian; Kevin E., KELLOWAY, Eric H. BREMERMAN; (1991), “Preemployment Predictors Of Union Attitudes: The Role Of Family Socialization and Work Beliefs”, **Journal of Applied Psychology**, 76(5), pp. 725-731.
- CERİT, Yusuf; (2008), “Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Müdür Kavramı İle İlgili Metaforlara İlişkin Görüşleri”, **Eğitim ve Bilim**, 33(147), ss. 3-13.
- COLLINS, Elaine C. and Judith. L. GREEN; (1990), “Metaphors: The Construction of a Perspective”, **Theory into Practic**. 29(2), pp. 71-77.
- ÇELİK, Aziz; (2006), “Yeni Sorun Alanları, Eğilimler ve Arayışlar”, iç. Fikret SAZAK (Ed.) **Türkiye’de Sendikal Kriz ve Sendikal Arayışlar**, Ankara: Epos.
- CHANG, Tracy; (2003), “A Structural Model of Race, Gender, Class, Attitudes Toward Labor Unions”, **The Social Science Journal**, 40, pp. 189-200.
- ÇIRAK, Sevilay; (2014), “Ortaokul Öğretmenlerinin “Öğrenci” Kavramına İlişkin Metaforik Algıları”, **Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 11 (27), ss. 221-236.
- DASGUPTA, Sukti; (2002), “Attitudes Towards Trade Unions in Bangladesh, Brazil, Hungary and Tanzania”, **International Labour Review**, 141(4), pp. 413-440.
- DEMİR, Fevzi; (1999), **Sendikalar Hukuku**, Dördüncü Basım, İzmir: Birleşik Matbaa.

- DEKKER, Inez; Liane GREENBERG ve Julian BARLING; (1998), “Predicting Union Attitudes in Student Part-Time Workers”, **Canadian Journal of Behavioural Science**, 30, pp. 49-55.
- DOĞAN, Didem; (2014), “Öğretmen Adaylarının Perspektifinden Okul Kavramının Metaforlarla Analizi”, **Kuramsal Eğitimbilim Dergisi**, 7(3), ss. 361-382.
- DURSUN, Salih; (2014), “Üniversite Öğrencilerinin Sendikalara Yönelik Tutumları”, **Sosyoloji Konferansları**, (49), ss. 33-46.
- EKİZ, Durmuş ve Zehra KOÇYİĞİT; (2013), “Sınıf Öğretmenlerinin “Öğretmen” Kavramına İlişkin Metaforlarının Tespit Edilmesi”, **Kastamonu Eğitim Dergisi**, 21(2), ss. 439-458.
- ETÇİ, Hilmi ve Deniz KAĞNICIOĞLU; (2017), “Kamuda Taşeron Olarak Çalışan İşçilerin Sendikal Algısı: Eskişehir Örneği”, **Çalışma ve Toplum**, 52(1), ss. 35- 56.
- ILO; (2002), **World Labour Report: Industrial Relations, Democracy and Social Stability**, 1997-98, Geneva.
- JACKSTADT, Stephen L. and Jerry M. BRENNAN; (1983), “Economic Knowledge and High School Student Attitudes Toward The American Economic System, Business, and Labor Unions”, **Theory and Research in Social Education**, 11(3), pp. 1-15.
- KELLOWAY, E. Kevin and Tricia NEWTON; (1996), “Preemployment Predictors of Unionattitudes: The Effects of Parental Union and Work Experiences”, **Canadian Journal of Behavioral Science**, 28, pp. 113–120.
- KELLOWAY, E. Kevin and Laura WATTS; (1994), “Preemployment Predictors of Unionattitudes: Replication and Extension”, **Journal of Applied Psychology**, 79, pp. 631-634.
- KORKUT, Ali ve İsmail KESKİN; (2016), “Üniversite Öğrencilerinin Kariyer Algıları: Metaforik Bir Analiz Çalışması”, **Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 13 (33), ss. 194-211.
- LIPSET, Seymour Martin and Ivan KATCHANOVSKI; (2001), “The Future of Private Sector Unions in The U.S”, **Journal of Labor Research**, 22, pp. 229- 244.
- LORDOĞLU, Kuvvet; (2003), “Türk Sendikal Hareketinin Özgün Kriz Alanları Var mıdır?”, **Petrol-İş 2000-2003 Yıllığı**, İstanbul: Petrol-İş, Yayın No: 85.
- MAKAL, Ahmet; (2008), “Çeyrek Yüzyılın İçinden Kendimize Bakmak: Kuruluşlarının 25. Yılında Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümleri Üzerine Bir Değerlendirme”, **Çalışma ve Toplum**, 2008(1), ss. 11-25
- MILES, Matthew B. and A. Michael HUBERMAN; (1994), **Qualitative Data Analysis**, Thousand Oaks, CA: Sage.

- NALÇACI, Ahmet ve Fatih BEKTAŞ; (2012), “Öğretmen Adaylarının Okul Kavramına İlişkin Algıları”, **Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)**, 13 (1), ss. 239-258.
- OCAK, Gürbüz ve Mevlüt GÜNDÜZ; (2006), “Eğitim Fakültesini Yeni Kazanan Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Giriş Dersini Almadan Önce ve Aldıktan Sonra Öğretmenlik Mesleği Hakkındaki Metaforlarının Karşılaştırılması”, **Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 8(2), ss. 293- 310.
- ÖRÜCÜ, Deniz; (2012), “İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Sınıfa Ve Sınıf Yönetimine İlişkin Metaforik Bakışları: Karşılaştırmalı Bir Durum Çalışması”, **İlköğretim Online**, 11(2), ss. 342-352.
- SEÇER, Barış; (2009), “Kadınların Sendikalara Yönelik Tutumları ile Cinsiyet Ayrımcılığı Algılarının Sendika Üyesi Olma İsteğine Etkisi”, **Çalışma ve Toplum**, 4(23), ss. 27-60.
- SABAN, Ahmet; (2008), “Okula İlişkin Metaforlar”, **Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi**, 55, ss. 459-496.
- SABAN, Ahmet; (2009), “Öğretmen Adaylarının Öğrenci Kavramına İlişkin Sahip Oldukları Zihinsel İmgeler”, **Türk Eğitim Bilimleri Dergisi**, 7 (2), ss. 281-326.
- TESSEMA, Mussie T., Daniel SAUERS, Joell BJORKE and Kathryn J. READY; (2013), “College Students’ Attitudes Toward Labor Unions: Implications for Employers”, **Journal of Higher Education Theory and Practice**, 13(1), pp. 112-128.
- TEKİN, Ö. Akgün ve Ö. Kürşad TÜFEKÇİ; (2015), “Turizm Öğrencilerinin Sendika Algısı: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma”, **Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 17(1), ss. 171-200.
- URHAN, Betül; (2005), “Türkiye’de Sendikal Örgütlenmede Yaşanan Güven ve Dayanışma Sorunları”, **Çalışma ve Toplum**, 2005(1), ss. 57- 88.
- Uzun, Salih ve Günay PALIÇ; (2013), “Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf Kavramına İlişkin Sahip Oldukları Algıların Metaforlar Yardımıyla İncelenmesi”, **Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 6(4), ss. 244-260
- TAŞDEMİR, Mehmet; (2014), “Birleştirilmiş Sınıflar Hakkında Sınıf Öğretmeni Adaylarının Görüşleri”, **Turkish Studies -International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkishor Turkic**, 9(2), ss. 1459-1475.
- TAVŞANCIL, Ezel ve Esra ASLAN; (2001), **Sözel, Yazılı Ve Diğer Materyaller İçin İçerik Analizi Ve Uygulama Örnekleri**, İstanbul: Epsilon Yayınları.
- TAŞKIRAN, Gülçin ve Zafer KİRAZ; (2016), “Okul Yöneticisi ve Öğretmenlerin Esnek Çalışma Kavramına İlişkin Metaforik Algıları”, **Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 40, ss. 318- 342

- UÇKAN, Banu ve Deniz KAĞNICIOĞLU; (2009), “İşçilerin Sendikalara İlişkin Algı ve Tutumları: Eskişehir Örneği”, **Çalışma ve Toplum**, 22(3), ss. 35-56.
- YILDIRIM, Ali ve Hasan ŞİMŞEK; (2008), **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Altıncı Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- YILMAZ, Çetin; (2015), “İşçilerin Sendikal Örgütlenmeye Dair Tutumları: Petro-Kimya Sektörü Örneği”, **Çalışma ve Toplum**, 4, ss. 95-130.
- YORGUN, Sayım; (2009), “Çalışma Ekonomisi Ve Endüstri İlişkileri Bölümleri’nde Tez Konuları ve Paradigma Değişiklikleri”, **Çalışma ve Toplum**, 2009(1), ss. 45-60
- YÜCESAN ÖZDEMİR, Gamze; (2009), **Emek ve Teknoloji: Türkiye’de Sendikalar ve Yeni İletişim Teknolojileri**, Ankara: Tan Yayınları.